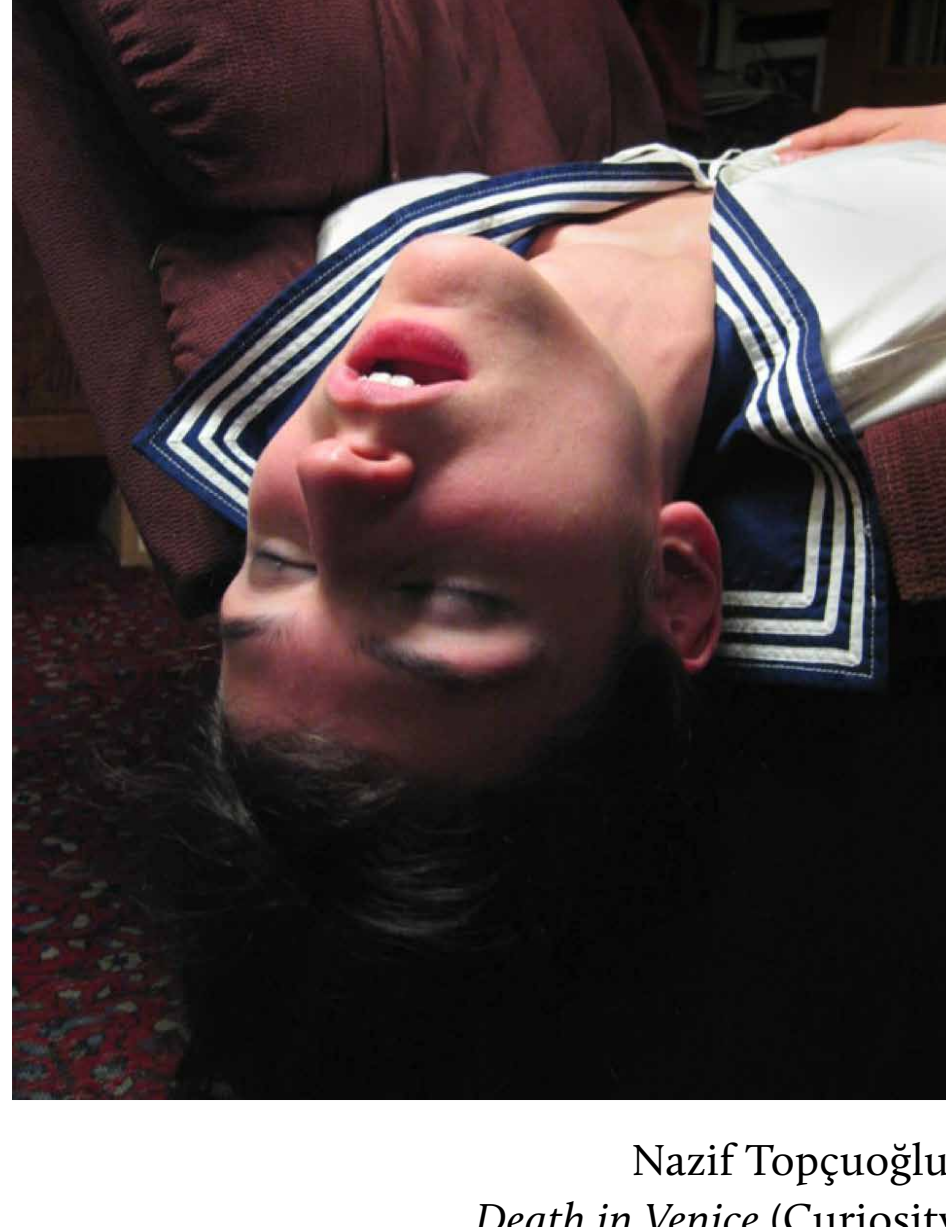

Bu Hafta: NAZİF TOPÇUOĞLU

Sevgili Günlük,

Geçenlerde birisi, Covid nedeniyle inzivaya çekilmiş olmanın insanları derin felsefi konuları düşünmeye sevk ettiğini, insanların hayat muhasebesi falan yapmaya başladıklarını söyledi. Bu korona lakırdısı ortaya çıktığından beri benim aklıma ise, gençliğimde salgın üzerine seyrettiğim 1971 yapımı iki film geliyor: Venedik'te Ölüm (*Death in Venice*) ve Müzikseverler (*The Music Lovers*). Bu filmlerin müzikle ilgili olmalarının yanı sıra, aralarında başka paralellikler de var; birinin Venedik'te, diğeri ise *Kuzey'in Venedik'i* diye tabir edilen St. Petersburg'da geçmesi gibi.

İki filmin de (anti) kahramanları önemli bestekârlar; biri Mahler, diğeri ise Çaykovski. Salgının yaşandığı şehirlerini terk etmeyerek biri daha bilinçli, diğeri ise daha kaderci şekilde fakat neticede ikisi de intihar ediyor; yani isteyerek hastalığa yakalanıyor ve ölüyorlar. İkisi de şüpheli cinsel kimliklere sahip. Bu yüzden özellikle de o dönemde, bir şekilde toplum dışı/üstü oldukları ifade ediliyor. Çaykovski'nin aslında eşcinsel olduğu ve hayatı boyunca bu kimliğiyle mücadele ettiği söylenir, fakat Mahler'in eşcinsel olmadığı kesin. Zaten filmin temellendiği kitabın aslında Mahler'le ilgisi de yok. Filmin yönetmeni Visconti kendisi muhtemelen eşcinseldi, Çaykovski filmi yapan Ken Russell ise değildi.

Nazif Topçuoğlu,
Death in Venice (Curiosity
and Experience series), 2014

Venedik'te Ölüm, aslında ideal ve neredeyse tanrısal bir güzelliğin peşinde olan bir sanatçıdan bahseder, bunların somutlaşmış halini ise genç bir erkek çocukta bulması neredeyse rastlantısalıdır. Diğer taraftan *Müzikseverler* ise Çaykovski hakkında olabildiğince biyografik bir filmidir. Fakat iki filmde de intihar, bir çeşit platonik aşkın sonunda, buna bir reaksiyon olarak gerçekleşir; yani “bayağı” romantik! Çaykovski kolera salgını olan şehirde çevresindekilerin ve kardeşinin dehşet dolu bakışları arasında mikroplu suyu içer. Oysa orada kimse suya dokunmuyor, herkes şarap gibi başka şeyler içiyordur. Çaykovski'nin su içmek istemesi yanındakileri çok şaşırtır ve onu durdurmak isterler. Mahler karakteri ise, Venedik'te resmen kabul edilmeyen salgını bildiği halde idealize ettiği genci hastalıklı kentte bırakıp gidemez. Yetkililer Venedik'i terk etmesini tavsiye ettikleri halde ayrılamaz, bir takım aksilikler de bu kararı vermesine yardımcı olur ve neticede hayatını kaybeder.

Nazif Topçuoğlu,
Piano Trio (Tableaux series), 2013

Günümüzün şu “Ne zaman normale döneceğiz, dönsek mi dönmese mi?” vs. tartışmaları arasında ise, kahramanın filmdeki ilginç gözlemini hatırlatmak faydalı olabilir: “...kendinden uzaklaşmış bir kimse için, tekrar kendini bulmaktan daha sıkıntılı bir şey olur mu?”*

Sanırım her iki filmde de beni genç aklımla en çok cezbeden şey ve onları unutamamamın asıl nedeni, başarılı, zengin, vs. - ve de yaşlı - bir erkek olsanız bile, çok romantik bir şekilde, bir ideal için yaşamaktan vazgeçebilme fikri. Genellikle sanat ve edebiyatta kadınlara yakıştırılan bu davranış biçimi, bu iki örnekte pek de öyle olmuyor. Maço erkeklerin heteroseksüel aşk için intihar etmeleri, galiba edebiyatta pek de alıcısı olan bir motif değil. Diğer yandan, edilgen bir şekilde salgına yakalanmak, salgına kurban olmak yerine salgını bir silah olarak kullanarak kendini öldürmek, kendi iradene/kaderine sahip çıkma fikrinin de belli bir cazibesi olduğu inkar edilemez.

Bu kışalardan bir hisse çıkaran varsa beri gelsin.

CODA:

Memleketimizde de iyi tanınan bir başka salgın yazarı olan - heteroseksüel - Camus'nün de başlangıçta kafasını temel bir filozofik sorun olarak intiharla meşgul etmiş olması, bu bağlamda belki de yadırganmamalı. Öyle ki Camus intihar sorununu, *yaşamın tanımlayıcı özelliği olan saçmalığına* olası bir çözüm olarak tartışır. Fakat onun vardığı sonuç yukarıda sözünü ettiğim kahramanlarinkinden farklıdır; aslında saçma olan “normali” kabul edip onunla yaşamamızı ve mücadele etmemizi önerir... Veya böyle bir şey.

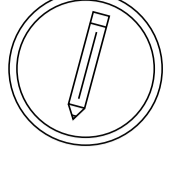
Camus de 48 yaşındayken cinayet mi (KGB?), yoksa sadece banal bir trafik kazası mı olduğu anlaşılamayan, belirsiz bir şekilde öldü. Aslında düzene, “normale” karşı mücadeleyi seçmek de bir yerde ölümü göze almayı içerir. Dolayısıyla eğer salgını silah olarak kullanmaktan söz ediyorsak, böyle acımasız bir mücadele içine girmenin de intiharla bir nevi benzerlik taşıdığı söylenebilir.

Mahler, aklındaki ulvi ideallerin yeryüzündeki manifestasyonunun birkaç gün daha yakınında kalabilmek için ölümü göze almıştır. Camus de intiharı reddetse de, insanlığın yüce ideallerine erişebilmek için hayatını tehlikeye atmakta sakınca görmez. Bu arada Camus gerçek bir insandır, Mahler ise kurmaca bir karakter.

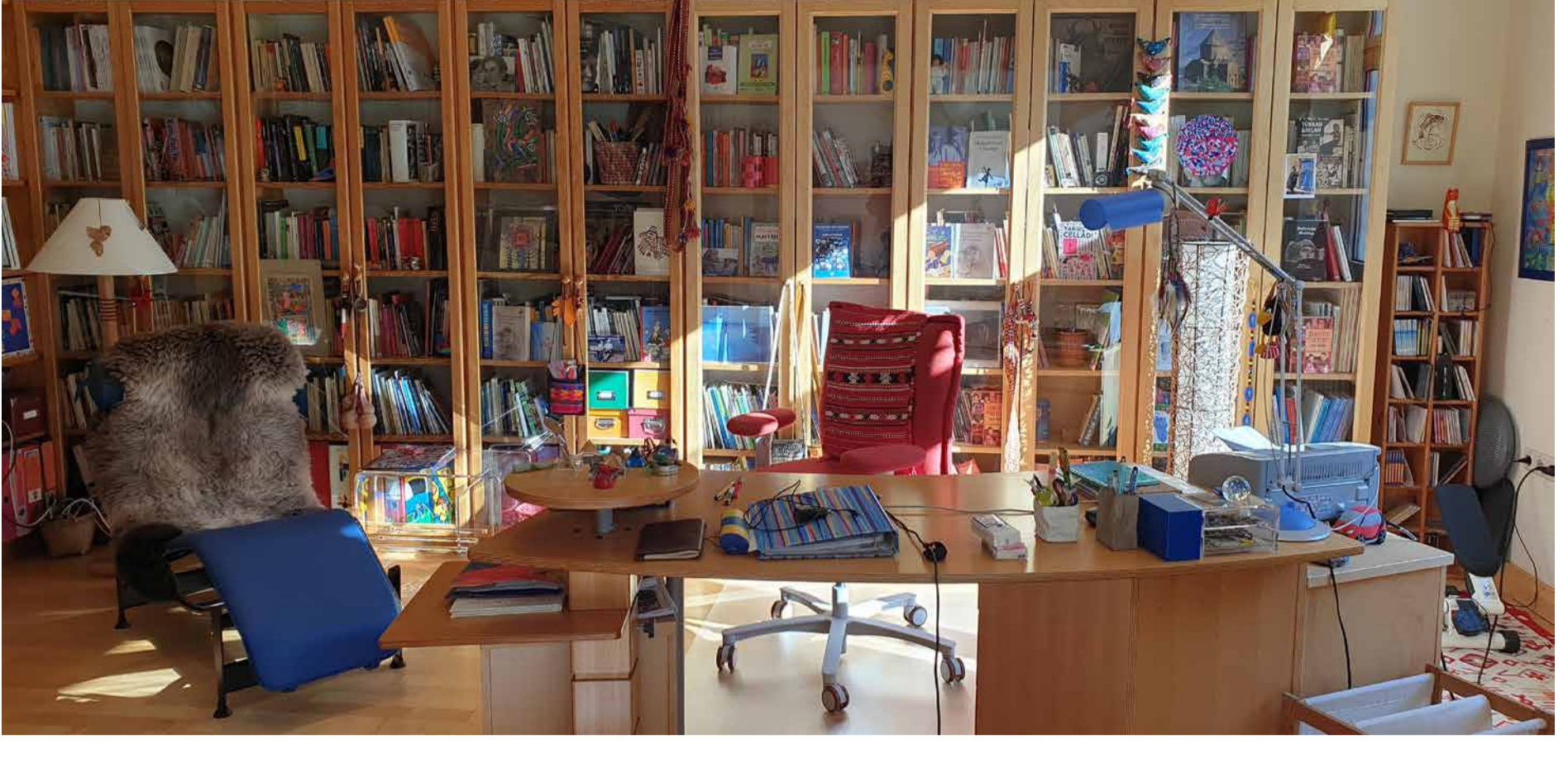
Son günlerde “bulaşma” ve “karantina” bağlamında en sık aklıma gelen şey, Sartre'ın “Cehennem başkalarıdır” sözü. Hastalığı kapmamak için madem başkalarından uzak durmamız gerekiyor, bunun en veciz ifadesi bu söz olmalı diye düşünüyorum. Sonra mı? Sartre ve Camus'nün varoluşçuluk bağlamındaki rekabetleri aklıma geliyor...

*Thomas Mann, *Venedik'te Ölüm*, Adam Yayınları (Düzyazı Klasikleri), çev. Behçet Necatigil, 2002, s.114

Karantina Günlerinde Diji-Tiyatro

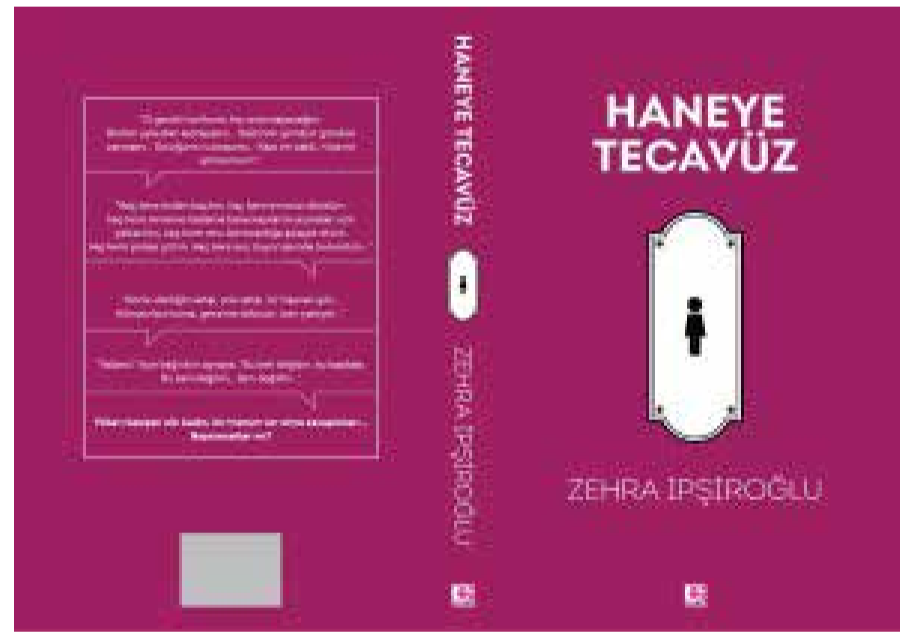
Konuk Yazar: Zehra İpşiroğlu

Çalışmalarına yepyeni bir yön veren bu dönemin, bana gerçekten çok şey öğrettiğini ve kazandırdığını düşünüyorum. Bugünlerde yaşamın her şeye rağmen ne kadar değerli olduğunu yoğunlukla yaşadım ve işte o zaman kendime bir söz verdim; *sağlıklı kalacağım* sözü. Ama bu da yaşamımı temelinden değiştirmek anlamına geliyordu. Bana en güç gelen, insanlardan ve mekanlardan uzak kalmak oldu. Yazarlık aslında kapanmayı gerektirir, ama ben araştırmacı bir yazarım. Dolayısıyla insanları görmek, onlara dokunmak, olayların içinde olmak isterim. Yaşamın akışını bir şekilde yakalamalıyım. Buna hep 'şarj doldurmak' diyorum. Bu dönemde benim de şarjım yavaş yavaş boşalmaya başlamıştı. Her zamanki gibi okuyarak, yazarak çalışmalarımı sürdürsem bile içimdeki isteksizlik ve hüznün günden güne büyüyordu.

Son yıllarda insanlarla birebir konuşarak, röportaj yaparak ve belgeler toplayarak çalışıyorum. Bu bağlamda insanların kendi öykülerini, acılarını, deneyimlerini, yaşantılarını anlatmaları önem kazanıyor. Onlarla konuşurken hep onları gözlemliyordum; ne anlatıyorlar, nasıl anlatıyorlar, ne kadarını anlatıyorlar? Suskunluk anları, yüzde belli belirsiz bir gölgelenme, gözlerde bir donukluk ya da tam tersine ışıltı ne ifade ediyor? Ne zaman özgünler, ne zaman kendilerini olduklarından farklı göstermek istiyorlar?

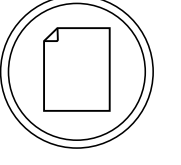
Belgeselliği tiyatroya aktaracak olursak, bir tiyatro oyuncusu gerçek bir yaşantıyı gerçekmiş gibi (neredeyse hiç oynamadan) nasıl canlandırabilir? Anlattığı kişinin ruhuna girmesi, dahası bilinçaltının derinliklerine ulaşması mümkün mü, ya da ne kadar mümkün? İşte son yıllarda bir türlü peşimi bırakmayan bu sorular üstüne düşünürken yavaş yavaş bir diji-tiyatro projesinin tohumları atılmaya başlandı. Diji-tiyatro, video- art ve tiyatro karışımı bir sanat türü. Bu da benim düşündüğüm ya da hayal ettiğim anlamda bir gerçekçilik anlayışına çok uygun. Bundan birkaç yıl önce Duygu Asena ödülü alan *Haneyeye Tecavüz* adlı belgesel romanımda şiddet gören yedi farklı kadının iç içe giren öykülerini kaleme almıştım. Farklı toplumsal katmanlardan gelen, farklı yaşlardaki kadınlar kendi öykülerini kendi bakış açılarından anlatıyorlardı. Bu açıdan da bu roman diji-tiyatroya ya da bir radyo tiyatrosu uyarlamasına özellikle oldukça uyuyordu. Evden çalıştığımız bugünlerde böyle bir projenin gelişebilmesine de güzel bir temel hazırlamıştı. Çünkü projeye katılan oyuncu arkadaşlarım da tıpkı benim gibi bir arayış içindeydiler; onlar da yeni bir şey üretmenin özlemini çekiyorlardı. Öte yandan kadın ve şiddet konusunda herkesin kendine göre bir deneyimi ya da gözlemi vardı. Üzerinde düşünmediğimiz, düşünmek istemediğimiz şeyler üzerinde rahatlıkla konuşabiliyorduk ve hepimiz için şaşırtıcı bir deneyim oldu. Böylelikle diji-tiyatro projesi, karantina günlerinde karanlık odaların kapılarını açan bir anahtar olmuştur bizim için.

Yedi Kadın adını verdiğim bu proje hepimiz için yepyeni bir deneyim, dahası bir deneydi. Projenin yöneticisi olarak yapımcı ve belgeselci arkadaşım Deniz Şengenç'le birlikte kolları sıvadım. Yaklaşık yarım saat süren her öykünün kendi içinde bütünlüğü olduğu gibi diğer öykülerle de bağları var. Biz bu projeyi uluslararası platformda gösterebileceğimiz bir sergi olarak düşünmekle beraber, bölüm bölüm sergilenebilecek deneysel bir dizi ya da uzun bir film olarak da tasarlıyoruz. Şu günlerde tiyatro oyuncularıyla Zoom üzerinden harıl harıl prova yaparken hepimizin bu kadar heyecanla ve idealistçe sarıldığı bu projenin bizi nereye götüreceğini çok merak ediyorum. Bu projeye gönümüzü öylesine katarak başladık ki eminim çok güzel bir ortak çalışma çıkacak. Bu sayede ben, kapanma günlerimi kolektif yaratıcılığın ve kadınlar arası dayanışmanın giderek yeşerdiği çok heyecanlı bir dönem olarak yaşıyorum.

Haziran 2020, Köln

KÖŞE:

“Evde en sevdiğim köşelerden biri Michael Borremans’ın ‘Girl with Duck’ tablosunun olduğu şömine kısmı. Resim, karşısına oturduğumda yarı melankolik yarı gizemli havası, renkler ve teknik olarak Flaman Gotik dönem portrelerini anımsatması bakımından bende detayları tekrar tekrar inceleme isteğini uyandırıyor. Resimdeki durağanlık, dinginlik, canlı-cansız arasında bir nokta yakalanmış olması da beni kendine çeken özelliklerinden. Karanlık bir Londra gününde güzel bir Türk kahvesi ve altında yanan şömineyle birlikte benim için ideal bir dinlenme köşesi burası.”

Berna Tuğlular